

L⁹
767

Part. 59

5840

0309057151

-I-

det.

L⁹
767

WÄCIJAS ZEMNIEKU KARI - V.DERMANA lekcijas.

Vācijs zemnieku kari, kuru vispārejos cēloņus aplūkoju jau iepriekšējā lekcijā, sākās gandrīz vienā laikā visā Vācijā 1525 gadā un izplatījās drīz plašos apmēros aiz sekošiem iemesliem. To laiku Vācijā nebija organizetas policijas, un tadēļ nebija varas, kas butu pietiekoši spējīga izsekot nelegalajām komunistu organizacijām. Vēstules tika izplatītas nevis ar kārtīgu pastu, kuru varētu kontrolēt valsts varas, bet ar kurjeriem; vēstuļu izplatīšanu lielā mērā veicināja arī amatniecības zēļi, kuri ceļoja no vienas pilsētas uz otru. Tādā kārtā vēstuļu noslēpums, ar kurām sazinājās organizācijas savā starpā, nevarēja tik ātri tikt atklāts. Tālāk, nelegalajām komunistu organizacijām piemita konspiratīvs gars, kuru tās bija piesavinājušās no zemnieku un cunftu noslēgtības. Cunftes savā dzīvē bija noslēgtas, tās prata glabāt ilgus gadus savas iekšējas dzīves noslēpumus, tāpat arī zemnieku dzīve bija noslēgta. Šī noslēgtība, kura uzglabāja noslēpumus, arī izpaudās nelegalajā komunistu darbībā. Valdošās šķiras savukārt savā starpā nebija vienpratīgas attiecībā uz komunistu darbības apkarošanu, tadēļ ka reformācijas laikā tas bija nostājušās pret baznīcu opozīciju, un šo opozīciju stiprināja arī komunistu organizācijas. Šie apstākļi izskaidro, kadēļ izcelušies zemnieku nemieri, kuru dzirkstis uzliesmoja 1524 gadā, gadu vēlāk, 1525 gadā, varēja aptvērt lielu daļu no Vācijas.

Mūncers tapa par zemnieku nemieru garīgo dvēseli. Viņš laikā, kad sākās nemieri, bija uz Šveices robežām, no kurienes viņš steidzās uz Mūlhauzeni, kur nemieru kustība bija sakuses. Mūlhauzene bija liela rūpniecības pilsēta, kur bija stipri attīstījusēs aušama rūpniecība, un ka mums zināms, audeži bija viens no nemierīgākajiem elementiem. Aiz šiem iemesliem tā tapa par vienu no revolūcijas centriem. Šai pilsētai jau agrāk bija notikušas politiskas cīņas starp

pilsētas patriciešiem, kuru rokās atradās pilsētas valde un citām šķirām. Šis cīņas sagatavoja zemi, lai pilsēta taptu par nemieru centru. Ieradās Mūncers un kopa ar Pfeiferi (pilsētas opozīcijas vadonis) saka organizēt apkārtejos semniekus un ar tiem stormēt pilsētu. Pilsēta aizstāvejas ar bruņotu spēku, bet drīzā laikā krija nemiernieku rokās. Reformators Melanchtons, kurš apraksta šo notikumu, ziņo, ka pilsētā esot nodibinājusies komunistiska iekārta. Piem., viņš raksta: " Tas bija sākums jaunai kristīgai pārvaldei. Pie tam viņi izdzina mokus, atcēla klosterus un atņēma viņu īpašumus. Tur starp citu Joannitu ordenim bija plašas būves un lieli ienākumi. Tomass visu to sagrāba... Viņš arī mācīja, ka visai mantai jābūt kopejai, ka rakstīti apustuļu darbos, kur teikts, ka apustuļi salikuši kopā savas mantas. Pateicoties tam, pulis tapa tik pārdrošs, ka negribeja vairs srtādat. Kad kādam bija vajadzīga maize, vaj cits kas, viņš gāja pie viena no bagatniekiem un prasīja, lai tas viņam dod nepieciešamo, pamatojoties uz kristīga cilvēka pienākumiem. Kad bagatnieka negribeja dod, tad prasītais tika atņemts. No sacīta redzam, ka, bez šaubām, Mīlhauzene ir parādījusās komunistiskas tieksmes. Ja pārbauda vēsturiskus faktus, tad var nākt pie slēdziena, cik plašā mērā tas tur bija izplātījusās.

Pilsētā pastāveja divas sociālas stravas, viena, kura balstījās uz turīgajiem elementiem, otra, kura balstījās uz proletariāta un pārējām mazturīgām šķirām. Šo turīgo elementu rokās atradās pilsētas valde, bet mazturīgie izkaroja tiesību pilsētas sabiedrībā nodibināt savu legālu komunistisku organizāciju. Tādā kārtā ne visa pilsēta bija komunistiska, bet tajā pastāveja zināma komunistiska sabiedrība. Mīlhauzenei piekrita arī talakā revolūcijas gaitā liela loma. Revolūcijai, zemnieku nemieriem, tolaik stāveja priekša lielas grūtības. Vienkārš, pati tauta bij maz attīstīta. To arī Tomass Mūncers pats konstatēja kādā vēstulē, kur viņš runā par tautas

mulķibuun vientiesību attiecībā pret mulžņiekiem. Otrā grūtība ar ko sastopamies ir zemnieku partikularisms, t.i., cieša turešanās pie sava saurā apgabala interesēm, nespēja apvienoties lielā kopejā cīņā. Katrs cīņijas savā vietā un laikā, un tiklīdz cīņā bij panākusi vietejos rezultātus, viņi necentas vairs savu cīņu izplatīt tālāk. Zinādami šādu zemnieku partikularizmu, mulžņieki, kuri stājas tiem pretim, tad arī centas noslēgt līgumus ar atsevišķam zemnieku grupām, lai varētu ātrāk tos sakaut.

To saprata Tomass Mūncers un viseem spēkeem pūlejas, lai šī saskaldīšanas tiktu novērsta un lai nemeeri izvērstos par veenu kopēju kustību. Trešā grūtība bija eeroču trūkums. Agrākos laikos 13 un 14. gadu simtenī, zemnieki leelā mērā eestajas brīvajas feodālu družinās un, atgriezušies no tam patureja eeročus. Turpretim tad, kad centrālā valsts vara sāka turet algotu karaspēku un atsevišķas feodālu družinas bij likvidetas, tad zemniekiem vairs nebija izdevība eestatees kara spēkā un tādā ceļā kļūt pie eeročiem. Tee zaudeja savu kara mākslu un sacelšanas brīžos bija daudz nespēcīgāki ka agrāk. To pēmot vēra, Mūncers Mulhauzenē sāka rūpetees par leelgabalu leesānu. Tālāk Tomass Mūncers centas nodibināt sakarus ar apgabaleem, kuri arī bija sacelusees sevīski ar teem, kur bija daudz kalnraktuvju, jo kalnrači bija veeni no nemeerīgākajiem un cīņas spējīgākajiem. Metālu no Mūlhauzenes bija Mansfeldas kalnraktuves, ar kurām tika nodibināti sakari. Deemzēl apraditais partikularisms bija par eemēslu tam, ka kustības nevareja apveentees. To zināja firsti, kuri no visām pusēm organizējās lai varētu zemniekus satreekt. Tanī pašā laikā cīņa-idejiskā ziņā sāk pēmt dalību Martins Lutērs. Viņa loma intresanta un tīpiska preeks Martiņa Lutēra. Viņš bija tapis par reformācijas vadoni nevis tamdēļ ka viņš butu revolucionārs, bet tadēļ ka apstākli viņu uz to speeda. Sākumā reformācijas kustība notikās viņa vadībā, kamēr viņā nebija izcelušās tās šķiru pretešības, kas vēlaku radās šķiru

starpā. Kad vēlāk kustība top revolucionārā un peenem komunistisku raksturu, tas sacel naidu un bailes turīgajās šķirās. Kustība nodalās divos leģeros. Tagad muižnēki, pilsētu buržuāzija un atlikušie pāvesta varas elementi apveenojās un kopīgi uzstājās pret komunistisko kustību.

Martins Lutērs zemnieku nemeeru sakumā nebija naidīgs pret teem, bet līdz ar kustības īsta rakstura izpaušanos viņš paleek par pilsonu ideoloģijas aizstāvi un vērsās pret zemniekiem. Sākuma neredzēdams kustības īsto šķiru raksturu un domādams, ka varēs gūt iespaidu uz to, lai tā pienemtū mierīgu veidu, viņš raksta vēstules vācu valdniekiem.

Martins Lutērs šīs vēstulēs griešas vispirms pie kungiem un firstiem. Viņš raksta kādā vēstulē sekojosi:

Neviēns pasaulē nebija tik lielā mērā tagadejo nemiēru celonis, ka jūs, firsti un kungi, sevišķi jūs par akliem padarītie bīskapi, arprātīgie melnsvārci un mūki. Zobeņš ir tagad likts jums par rīksti, bet jūs arvien vēl domājiē, ka jūs stipri sēdiē savos sēdēkļos... Šī pārlieēība un šī ciet-sirdīgā pašpārlieēība jūs novedīs pie tā, ka jūs nolauzīsīē sev kaklu. Un tā ka jūs esat dieva dusmības cēlonis, tad tā jūs trapis, ja jūs nelabosaties. Te kā redzams, M. L. runa arkārtīgi spēēīgu valodu. Tālāk viņš savā vēstulē griešās pie zemniekiem un cenšas viņus pārlieēcināt, lai viņi nedumpotos, sauc viņus par cieniētiē kungiem un braējiem, lūdz likt pie malas zobēnu un nesacelties pret valdību, jo viņiem ir tad tikai tiesība uz sacelšanos, ja dievs būtu viņiem to pavēlējis ar sevišķām zīmēm. Ciest un nest krustu, tas ir kristīga cilvēēka tiesības, citas viņam nav. Tādējadi, no viēnas puses viņš asi uzstājās pret kungiem un valdniekiem, izsacīdams nenoliedzamu pātiesību, bet no otras puses, mīērina zemniekus, ta domādams abas šķiras samierināt. Bet Martins Lutērs drīzi pārlieēcinājās, ka viņam savienotsīs puses nav iespējams, tad viņš pavīsam pārgrozījās savos uzskatos un sāka uzbrukt zemniekiem, apgāzdams to, ko pats bija agrāk teicis. Viņš raksta otra vēstulē, kurā viņš lama zemniekus par suņiem,

aicina valdniekus neželot zemniekus, nogalināt tos, mērcēt to asinis savu zobenu. Viņš taisni lielas, ka viņš zemnieku sacelšanās nogalinājis zemniekus; tā otrajā vēstulē M. L. pārversās par brutālu un asinskārīgu zemnieku apkarotāju un nostājās pirmu pusē. Jevērojot visus te aprādītos apstākļus, top saprotams kādēļ zemnieku stāvoklis tapa arvien sliktāks.

Mūlhauzenā, kura sākumā likas būs centrālais revolucionāru punkts, vēlāk šī loma nepiekrīt. Muišnieki koncentrē savus spēkus ap Frankenhauzeni, kura bija diezgan liela rūpniecības un tirdzniecības pilsēta, kurā bija pazīstama ar savām sāls varītavām kur nodarbojās daudz strādnieku, un kura atradās netālu no Mansfeldas kalnraugiem. Aiz šiem iemēšiem tā tapa par izšķirošas kaujas centru. Mūncers pūlējās savilkt ap Frankenhauzeni plašus revolucionāru spēkus. Diemšēļ viņš tikai ar kādiem 300 mūlhauzeniešu un 8 lielgaballiem ieradās no Mūlhauzenes/Frankenhauzenes leģerī, arī no Mansfeldas nepienāca gaidītie palīgi. Spēku samērs nebija vienāds, labi bruņotiem 8 tūkstošiem muišnieku kara spēkam stājās pretim apmēram tikpat daudz vāji bruņotie un kara mākslas atpakaļ palikušie zemnieku. Un cīņas iznākums bija tas, ka zemnieku karaspēkā kādi 5-6 tūkstoši nokauti, daudz tika arestēti un pie viņiem izdarītas ekzekūcijas. Mūnceram izdevās izkļūt un apslēpties pilsētā. Pēc viņš tika apcietināts un spīdzināts. Par viņa pēdējām dienām sniegtas dažādas nelabvēlīgas ziņas, piem. ka viņš bijis cilvēks, kas griebejis tikai glābt sevi. Un lai šos melus pierādītu tad pieveda viltotas vēstules, kurās Mūncers it ka būtu rakstījis iz cietuma. Viss tas darīts, lai mestu sliktu enu uz revolūcijas vadoni. Mūnceri notiesāja uz nāvi, un nāves sods arī tika izpildīts. Mūncera lomu vācu zemnieku karos bijuse ļoti liela. Vienkāršā veidā zināmā mērā šo kustību apvienoja, cenšoties tai piešķirt plašu organizētu raksturu, viņš ienesa arī komunistisku garu kustībā, Mūncers ir ka kāda spoša svaigzne, kura zemnieku nemieru brīdī pacelās pāri visiem. Arī bezpartejiski vēsturnieki izsakas par Tomas Mūnceri ar vislielāko atzinību. Gandrīz vienā laikā ar vācu zemnieku nemieriem, kuros redzami izpaudās komunistiskā strāva, rādās kāda cita reliģiska, strāva kurai arī piemita komu-

nistisks rakturs. Tas bija anabaptisms. Anabaptisms nozīmē atkristītaļu virziens. Anabaptisma šupulis ir Šveice. Šveice tanīs laikos bija intresanta zeme kas sociālā un politiskā ziņā ievērojami atšķirās no Vācijas. Šveice bagāta kalniem, kas šķir viņas iedzīvotājus no pārējām zemēm un lielā mērā aizstāv viņus no uzbrūkiem. Šī iemēsla dēļ radās zināma patstāvība, neatkarība no vācu feodāliem un ķeizara. Bija ievērojamas sociālas un idejiskas starpības starp Šveices kantoniem, kuri pa galvenai tiesai bija zemnieku kantoni, un starp tiem, kuri koncentrējas ap attīstītākām pilsētām. Zemniekus kuriem nebija liela bagātība tai laikā mazāk izsūca baznīca, viņi arī bija ieinteresēti sūtīt savus dēlus algotā karaspēkā. Itālijā un Vācijā, tadēļ šie kantoni nenostājās asa opozīcijā pret katoļu baznīcu. Citādi bija pilsētās. Tās bija bagātas un labas objekts eksplotācijai, tiklab no baznīcas kā arī no muišniecību puses. Tadēļ aridzan taisni Šveices pilsētā radās strāva, kurā nostājās opozīcijā pret katoļu baznīcu un kurā ar laiku pienēma komunistiskas pazīmes.

Komunisms Šveicē ievērojami šķiras no komunisma Vācijā, kur tas pamatojas uz dziļām sociālām pretejbām, sevišķi pilsētās. Pedejās turklāt bija zem taborītu iespaidu. Taborītisms bija revolucionārs virziens un viņa propaganda izdarīja revolucionāru iespaidu uz Vāciju. Turpretim Šveice bija darījusi iespaidu valdenzieši un begardieši, no kuriem pirmie bija radušies Dienvidfrancijā, otrie - Holandē. Šīs abas strāvas bija miermīlīgas dabas. Tās ieplūda Šveicē vienkārt aiz tā iemēsla, ka tā bija tuvu Dienvidfrancijai, otrkārt tadēļ ka Šveice, bija diezgan dzīvos tirdznieciskos sakaros ar Holandi. Šīs strāvas ieplūstot Šveicē, piešķir Šveices komunismam miermīlīgāku raksturu. Tālak vācu komunisms bija proletārisks. Turpretim Šveicē, kur proletariāts bija maz attīstīts skaitā, komunistiska strāva pamatojas uz zemniecisko elementu un intelligences. Zemnieku un inteligentu sociālām strāvām piemīt mierīgāks raksturs

ne kā tām, kas pamatojas uz proletariāta. Par opzicionelās kustības centriem tapa Cīrūche un Bazele. Cīrūchei Šveicē piekrita tā loma, kas piekrita Vācijā savā laikā Virtembergai. Ta bija reliģisko cīņu centrs. Bazele turpretim tapa par humanisma centru. Humanisms bija virziens vidus laikos, kurš tiecas pēc cilvēka gara atsvabināšanas baznīcas dogmas. Bazelē bija attīstījušās daudzas drukatavas, viņa tapa par drukatavu centru, te sakrajās daudz rakstu te bija zinātniski izglītoti cilvēki kuri interesējās un bija iepazīnušies ar komunisma strāvām. To liecina arī tas apstāklis ka 1518 g. Bazelē tika drukāts Tomasa Mora Utopijas otrais izdevums latīņu valodā un 1524 g. tā pašā darba pirmais vāc tulkojums. Mora Utopija bija to laiku vērojama kā teoretiskais darbs par komunismu, un tā parādīšanās Bazelē liecina par komunisma ideju izplatīšanos Šveicē. Visi te aprādītie apstākļi lika pamatu Šveices komunismam. Pedejais pirmo reizi Šveicē klaji izpaudās Cvingli reformācijas laikā. 1523 gadā parādījās Cvingli 65 tezes par baznīcas reformu, kuras bija dziļdomīgākas un noteiktākas, nekā Martīna Lutera 95 tezes. Cvingli reforma 3 gadu laikā līdz 1525 g. noveda pie Cīrūchas baznīcas atskaidrīšanās no Romas, pie klosteru, garīdzniecības, svētbilžu un misu atcelšanas. Šai reformācijas kustībai arī Šveicē sākumā bija vienots raksturs, bet ar laiku šī kustība tapat ka Vācijā sadalās strāvās, no kurām radikālā uzstādīja arī sociālas prasības. Radikālākajai strāvai sāka pieslieties anabaptisti, kuri, starp citu prasīja baznīcas pilnīgu šķiršanu no valsts. Cvingli turpretim uz Cīrūchas pilsētas padomes spiedienu, izsludināja viņa reformēto baznīcu par valsts baznīcu. Te izcēlās konflikts starp Cvingli un anabaptistiem, kurus viņš sāka pat vajāt. Tomēr vajāšanas tikai vēl vairāk apvienoja anabaptistus. Kas tad nu ir anabaptisms? Viņa galvenā arēja pazīme bija bērnu kristības noliegšana un pieaugušo kristīšana. Bērnu kristības celšanās izskaidrojama ar dašādiem iemesliem.

Katoļu baznīca bija oficiālā baznīca, arī Luterā reformētā baznīca tika padarīta par valsts baznīcu. Kur baznīca ir valsts iestāde tur katris piedzimušais jau no dzimšanas tiek skaitīts par viņas piederīgo, tā ka šādai piederībai nav vajadzīga apzinīgā piekrišana no baznīcas locekļu puses. Lai varētu šo piederību apzīmēt tad bērns tiek kristīts pašā agrā bērnībā. Turpretim baznīcas kuras uzstājas pret valsts baznīcu, nevarēja atzīt bērnu kristīšanu, jo kristot tos, viņas būtu zināmā mērā tuvojušās valsts baznīcai. Aiz šiem iemēsliem agrākās reliģiskās komunistiskās strāvas jau pirms 16 gad. simteni sāka kristīt pieaugušus cilvēkus, taņī vecumā kad viņi varēja būt apzinīgi zinamas baznīcas piekritēji. Bogemijas brāņi ilgīturpināja šādu pieaugušu kristīšanu. Un tikai kad Vācijā atstīstijas anabaptisms, tad Bogemijas brāņi kuri tapuši par pilsoniskiem elementiem, baidīdamies no vajāšanas sāka atmet pieaugušo kristīšanu un 1535g. galīgi to atmeta. Pieaugušo kristīšanu aiz aprādītiem pieņema anabaptisms. Otrs iemēslis tai pašai parādībai bija tas, ka anabaptismam neatzīstot valsts baznīcu bija vajadzīgi parliecināti piekritēji, kuri veicinātu viņa plaukšanu un tādejādi anabaptistu zekte varēja pieņemt tikai pieaugušus cilvēkus, kuri piekrita tai apzinīgi. Ja mēs anabaptismu tālak apskatām, tad redzam ka viņā valdā dašādi uzskati dašādašados jautājumos, gan reliģiskos, gan ceremoniju u. t. t. Te izpaušās tas, kas izpaušās arī citas reliģiski opozicionelās kustībās, kurām arī daudzos jautājumos nebija vienpratības. Bet tāpat ka citām reliģiski opozicionelām strāvē m anabaptismam piemītā arī daudz kas kopejs. Līdzas vispār praktizetai pieaugušo kristīšanai, anabaptismam lielaka vai mazaka mērā piemīta komunistisks raksturs. Ka tas tiešam ta, par to piem. liecina to laiku vēsturnieka Zebastijana Franka apraksts Viņš, starp citu, raksta par anabaptīstiem: Daudzi uzskata sevi par svētiem un tīriem, viņi atturas no citiem un visa manta viņiem kopīga. Neviens neuzskata neko par savu īpašumu, un katrs īpašums tiek atzīts no viņiem par apgrēcību. Citi ieskata īpašumu par kopēju tikai tik daudz, cik tas vajadzīgs,

lai neliktu pārejiem ciest trūkumu. Tādā kārtā no šiem Franka vārdiem redzam ka anabaptisma komunismā izpaušas divas raksturīgas strāvas - viena, kura atzīst pilnīgu kopīpašumu otra - tikai zināmā mērā. Tālāk ir raksturīgas anabaptisma attiecības pret laulību. Reliģiski komunistiskām strāvām ļoti svarīgs bija laulības jautājums. Monogama laulība nesaceļ nekādas grūtības tur kur viss pamatojas uz pateresanas līdzekļu privatīpašuma. Ja pateresanas līdzekļu privatīpašuma tiek atcelts, laulības jautājums top sarežģītāks. Jo vien laulība koncentrējas ap ģimeni, kuras saimnieciskais pamats ir privatīpašums. Ja pēdējā nau tad grūti pastāvēt monogamai laulībai. Tas ar pierādījās pie anabaptistiem. Zebastijans Franks saka: - Daši māca ka nevajaga dzīvot ģimenē kopā ar citas ticības cilvēku. Paticoties šim apstāklim, daudzos ģimenes izira. Citi uzstājās pret to. Daudz uzskatīja par savu pienākumu atstat māju un ģimeni. Viņiem nodibinas zekte, kura griebeja lai sievas viņiem piederētu ka kopīpašums. Bet šī zekte drīzi tika likvideta. Anabaptismā nodibinājās kāda vesela strāva kuru nosauca par brīvajiem brāļiem. Vēsturnieks Bulingeš stāsta par viņiem sekošu: - Tie uzskatīja sevi par 8 sektu baptistu ordenī. Viņi domāja ka pēc patiesības viņiem nav jamaksa ne nodokļi, ne desmita daļa no ienākumam baznīcai un ka viņiem nevajag piedalīties karos. Šī zekte nolieguse zvērastu un kara klausību. Šai zinā šis virziens līdzinas valdenziešiem. Līdzīgi anabaptistu "brīvajiem brāļiem", arī valdenziešiem un dažām citām reliģiski-komunistiskām strāvām piemīta reliģisks anarchisms, kurš uz reliģiskā pamata meģija noliegt valsts varu. Tomēr šis anarchisms piekopj ne aktīvu, bet pasīvu pretošanos valsts varai. Kādas bij attiecības anabaptistiem pret Tomasu Mūncera? Uzglabājašies vēstule, kuru vairaki anabaptistu vadoni 1524. gadā rakstījaši Mūnceram. Viņi slāve Mūnceri par viņa mācībām un izsaka savu piekrišanu tām. Viņus pievilkuši Tomasa Mūncera opozīcija pret pāvestu, pret baznīcu un viņa mācības komunistiskais raksturs. Tie nepie-

krit tomēr Tomasa Mūncera revolucionājam garam kurš iziet uz valsts un baznīcas varas gāšanu ar varas līdzekļiem. Viņi raksta:—"Ja kāds negrib ticēt un rīkojās pret Dievu, tad nevajag viņu nogalināt, bet viņu vajag uzskatīt ka paganu un muitnieku, un atstat mierā...Evangeliju un evangelija piekritejus nevajag ar zobenu azstavēt, un ari pašiem nevajag aizstaveties...Patiesi kristigam cilvekam vajag būt kāvīm, kuras tiek vestas uz kaņšanu." Ta redzam, ka anabaptisms pie-slējās Tomasa Mūncera zocialajai mācībai, bet ne līdzekļiem, kādus tas lietoja.

Anabaptisms sākās Šveicē, pēc viņš aptver dažus Dienvidvācijas apgabalus, pariet uz Moraviju, Ziemeļvāciju un Holandi. Anabaptisti visur parā-dās ka ļoti darbīgi valsts pilsoni, viņi stipri paceļ zemkopību un rūpniecību. Un Moravijā li-dzas pateresanas komunismam, zinamos apmēros no-dibinas ari ražosanas komunisms. Viņi ievērojami te attīstīja zirgkopību, dzirnavniecību, aldari-bu, adu izstradašanu un aužamo rūpniecību, nodibi-nādami kopējas komunistiskas lielražotavas. Kau-ču anabaptisms bija mierīgas dabas, tomēr apstāk-ļi-vajašanas, kas pret tiem sākās, valdošo šķiru naida pret komunismu u.t.t. --padarīja anabaptistus ari par revolucionariem. Tas notika Ziemeļvācijas bagataja pilsēta Mūnsterā, kur anabaptisti lo. februarī 1534.gadā ar ieročiem rokā atklāta ielu cinā sadragaja bīskapa varu, pēc kam, pilsētas velešanas ieguvuši vairakumu, nodibinaja pilsē-ta komunistisku iekartu ar pilnīgu kopīpašumu un zinamos apmēros ar kopsievību. Mūnsterā tapa par anabaptistu centru, un ap to komunisma pretinieki kopoja visus savus spēkus. Mūnsteru aplēgereja bīskapa kara spēks, kuru atbalstīja visa muiž-nieciska un pilsoniska Vācija. 1535.gadā Mūnste-ra krita, un uzvaretaji izdarīja milzīgu asins nolaišanu anabaptistiem. Ar Mūnsteras krišanu anabaptismam tika dots smags trieciens. Pēc tam anabaptisti vairs neuzstājās ka ieverojama strāva. Ar anabaptismu nobeidzas komunistisko strāvu vēs-ture Vakararopā, izņemot Angliju. Tai pašā laikā,

kad Vacijā attīstās anabaptisms, Anglijā rodas Tomasa Mora interesanta utopijs.

Tomasa Mora „Utopijs”

Tomasa Mora „Utopijs”, kuras pirmais izdevums, latīņu valodā, parādās 1516 gadā, ir visievērojama-
kais teoretiskais darbs par komunismu līdz pat 19
g. simtenim. Var teikt, ka tas ir darbs kas licis
teoretisku pamatu jaunlaiku socialismam. Tomasa Mora
bija angļis. Viņa darbs tika sarakstīts pamatojo
ties uzsevešķiem saimnieciskiem apstākļiem
Anglijā. Un tadē mums vispirms jāapskatas Angli-
jas saimnieciskā dzīve un daži poletiskie apstākļi
16 g. simtens sākumā.
Anglijā 14 g. s. notika ievērojama zemnieku kustība
kas 1381 noveda pie zemnieku kariem, kuriem zinamā
mērā arī piemita komunistisks raksturs. Tie izbei-
dzās ar zemnieku sakaušanu. Bet zemnieki saimnieciskā
ziņā dašus uzlabojumus bija panākuši. Dzimtsbū-
šana tika atcelta, un zemnieki no klausām pārgāja
uz nodevu maksu naudā. Anglijā ir pirma zeme Vakar-
eiropā, kur tik agri tika atcelta dzimtsbūšana. Bet
dzimtsbūšanas atcelšanai bija ievērojams iespaids
uz socialo atteicību paasinašanos starp zemniekiem
no vienas puses un muišniekiem no otras puses.
Zemniekus atsvabinājot no muišnieku varas un pirma-
jiem topot patstāvīgiem, muišnieki zaudē leto dar-
ba spēku. Pie tam daudz muišnieki, kuriem pašiem
nepatika zemi apstrādat, un kuriem nebija iespēja
sagadat darba spēku, izdeva zemi uz renti. Ta Angli-
jā bez muišniekiem, feodaliem radās arēndators-
kapitalists, kas apstrāda zemi ar algota darba spē-
ka palīdzību. Tai pašā laikā lielgruntnieki, tiklab
tie muišnieki, kas paši kopa zemi ka arī arēndatori
sāka lielā mērā nodarboties ar aitkopību, kurai par
iemēslu bija tas apstākļis, ka Anglijas vilna bija
vislabaka Eiropā. Jau 14 un 15 g. simteni Anglijas
vilna tika piegadata Eiropas vilnas tirgiem, sevišķi
Hollandei un Flandrijai. Vilnas rūpniecība papla-
šinoties arī pavairojas pieprasījumi pēc Anglijas
labas vilnas. Tomasa Mora laikā tirgošanas ar vilnu
pavairo tas apstākļis ka jūras tirdzniecības cetrš

pāriet no Vidus jūras uz Atlantijas piekrasti. Portugālija, Francija un Anglija tapa par ievērojamam tirdzniecības valstīm. Londona ved plašu tirdzniecību ar Antverpeni, Pa-de-Kale kanālis bija viens no ievērojamākiem tirdzniecības ceļiem, pa kuru norisinās tirdzniecība starp Antverpeni un Lissaboni. Aiz visiem aprādītiem iemēsliem pieprasījumiem pēc Anglijas vilnas pieaugot daudz muižas Anglijā sāka pārvērstas par aītkopības ganībām. Tie muišnieki kas no darbojas ar aītkopību sāka atņemt zemniekiem viņu zemes lai varētu tur ierīkot ganības. Bieži vien muišnieki, izlietojot savu rupjo fizisko spēku, atbalstoties uz tiesībām ko viņi dabūja no valdības, rupjā kārtā padzina zemniekus. Jā zinams ka Anglijas karaļa Jāndriķa VIII. laikā 1509-1547 tādā kārtā padzīti kādi 50 tukstoši zemnieki un viņu zemem. Jau tas gaisi liecina ka Anglijā arkārtīgi pieauga proletariāta skaits uz zemem, un tā ka nebija rūpniecība attīstīta pietiekamos apmēros, tad lielā mērā pieauga pauperisms, t. i. nabadzība. Angļu valdība pret pauperismu veda cīņu, jo tā bija bēstama paradība, kas draudeja pastavošai valsts iekārtai. Protams angļu valdībai nebija tie līdzekļi, ar kuriem jaunākos laikos ved cīņu ar bezdarbu vaj pauperismu, kuru mēģināja apkarot ar spaidu likumiem. Jāndriķis VIII. 1537 gadā izdod likumu pret vazankiem. Šis likuma viena daļa skan šādi: Novecojušies un darba nespējīgi ubagi dabū atļauju lūgt ubagāt, turpretim veseli vazanki sodāmi ar patagām un ar ieslodzīšanu cietumā. Viņi piesienāmi pie ķērras un pārmācāmi ar patagām tik ilgi kamēr asinis nesak tecēt no viņu miesām. Tad lai viņi dod zvērastu, ka atgriezīsies dzimtene vaj tur, kur viņi dzīvojuši pēdejos trīs gadus, un ķersies pie darba. 1536 gadā šis likums tika atjaunots un pastiprināts ar vēl bārgākiem noteikumiem. Ja kāds pirmo reiz tiek pieķerts vazankībā, tad tas sodāms ar patagām, ja otreiz - tad tam nogriešam puss auss, ja trešo reizi - tad tas sodāms ar nāves sodu. To laiku valdošās šķiras acīmredzot skatījas vazankību kā uz noziedzību,

un domāja ka bezdarba strādnieki negrib strādāt, Valdošās šķiras nesaprata, kas spieda palikt par bezdarbniekiem. Ka šie likuma noteikumi tika izvesti dzīvē, to liecina tas, ka 16 g. simtenī uz to pamata esot notiesāti uz navi 72 tūkstoši vazaņķi. Šī Īsa ekonomisko un poletisko apstākļu aina rāda, cik nenrōmali apstākļi bij Anglijā. Labidomājōšs gans sāka prātot par to, ka šādus apstākļus novērst ka iznīcināt tās šausmigās parādības kas celās no pauperisma, ka iznīcināt lielas zocialas pretešības starp lielgruntniekiem un zemniekiem, ka iznīcināt lielas pretešības starp kapitalistiem un nabadzīgajiem strādniekiem pilsētās. Tomasa Mora „Utopija” ir mēģinājums rādīt, ka iespējams nodibināt tādu sabiedrisku iekārtu, kur zocialu pretešību nebūtu, kur nebūtu nabadzības un t. t.

Tomass Mors dzimis 1478 gadā, dabujis vispāreju filosofisku izglītību Oksfordas universitātē un vēlāk uz tēva vēlešanos kāda cita skolā arī juridisku izglītību. Pēc izglītības nobeigšanas viņš sāka nodarboties ar advokata praksi. Viņš arī vienu laiku atradas zem kartezianiešu klostera iespaida un daudz netrūka, ka viņš būtu pārgajis mūku kārtā. Tas tomēr nenotika. Viņš palika pa advokatu šai ziņā un ar ievērojamu lietpratēja tirgotāju aprindās. Šai lomā viņam bija izdevība iepazīties ar saimnieciskiem apstākļiem. Pēc viņš nēma arī dalību polētikā. 1504 gadā viņš tiek ievēlēts Anglijas parlamentā. Te viņš nem rosīgu dalību un viņam izdodas ar savu uzstāšanos panākt to, ka kāds nodokļu likums netiek pieņemts neskatoties uz karaļa dusmām. Tomass Mors 1505g. ka sūtnis brauca uz Hollandi noslēgt ar to tirdzniecības līgumu. Te viņš iepazīstas ar Hollandes ekonomiskajiem apstākļiem. Tur pēc apmēram 6 mēnešiem ilgā uzturēšanās un uzlieguta novērojuma pamata viņš saraksta savu ievērojamu darbu „Utopija”. 1518 g. viņš ieņem lūgumu priekšnieka (Master of Requests) amatu, kurš deva viņam tiesību pārbaudīt dašus lūgumus, kurus iesniedza karalim.

Vēlāk T. Mors tiek iecelts muišnieku kārtā un ieņem dašādus amatus. 1529 gadā viņš tiek iecelts par lordkancleri, t. i. par valsts kancleri.

Veraugoties uz šiem augstajiem amatiem, Tomasa Mora dzīves gaita beidzas ar ļoti bēdīgu galu. Viņš sanāca asā konfliktā ar Jndriķi VIII. Tas bijis viens no vis-brutalākajiem un netiklākajiem Anglijas karaļiem. Viņa valdības laikā iekrita reformācija. Vins, nebūt nebūdams protestants pēc saviem uzskatiem, bet būdams katolis, tomēr sāka piegriesties reformācijai, aiz tiem saimnieciskiem labumiem, kurus tā solīja. Vācijā reformācija nodeva baznīcas īpašumus feodālo firstu rokās. Pēc šiem baznīcas īpašumiem iekārtojās Anglijas karalis Jndriķis VIII. Anglijā tika uz parlamenta lēmuma dota karalim vara konfiscēt baznīcas īpašumus. Klosteru un visparim baznīcu zemes tika konfiscētas, baznīcam un klosteriem piederošas dārgumu lietas un mākslas priekšmeti izlaupīti. No visiem šiem īpašumiem neradās labums valsts kasei, jo karalis pa lielākai daļai ieguvumus izlietoja savām personīgām vajadzībām un savām galmam, vaj izdala saviem mīļajiem un spekulantiem. Šie saimnieciskie apstākļi noveda Anġļu valdību konfliktā ar pāvestu. Anglijā karalis tika pacelts par baznīcas galvu, un vēlākos laikos Anglijas valdība izdeva pat likumu.

T. Mors savos ieskatos bija katolis, nevis fanātisks, kas būtu piekritis pāvesta valdībām, bet viņš palika pie šīs baznīcas ka humanisma piekritējs, kurš nevar atzīt revolucionārās kustības. Humanisti veda cīņu pret baznīcas dogmām, bet viņi, kas domāja cilvēku parliedzināt ar izglītību, baidījās no revolucionārās kustības, domādami ka tā kalnes zinātnēi un izpostīs kulturu. Arī Tomass Mors, līdzīgi daudziem citiem humanistiem uezimpatizēja religiskajām revolucionarajām kustībām. Tādēļ Tomass Mors nepieslējās reformācijai un ka katoļticīgs sanāca konflikta ar Jndriķi VIII. Jndriķis VIII. prasīja, lai pāvests viņu šķirtu no viņa sievas Katrinas.

Pavests atteicas to darīt. Tomass Mors nepiekrīta karaļa prasībai un atteicas no lordkanclera amata. Saniknotais karalis panāca, ka tiesneši uz uzpirktu liecinieku liecību pamata, to pasludināja ka valsts nodeveju un piesprieda tam nāves sodu. Nāves spriedums tika izpildīts 1535 gadā. Šis gadījums liecina, ka Tomass Mors bija godīgs un nelokams cilvēks. Viņš nebijās no augstākajam varām, viņš arī nelocījās karaļa varas priekšā un krita ka savas parliecības upuris. Cik viņš šai ziņā taisns un drošs, tāds viņš bija arī savos rakstos un "Utopijā". Vārds "Utopija", ka saucās Tomasa Mora ievērojamais rasojumums, nozīmē ne no kurienes. Pēc būtības Tomass Mors ar vārdu "Utopija" apzīmē kādu teiksmainu salu Amerikā. Viss viņa darba saturs, kurš iztaisa nelielu gramatisku, ir tēlots dialogu sarunu veidā starp viņu pašu ka autoru un starp kādu pilsoni Rafaeli Gitlodeju, kas ceļojis pa Ameriku, nonācis uz salas Utopijas, nodzīvojis tur 5 gadus, pieredzējis turienes ledzīvotāju saimniecisko un poletisko iekārtu un braucis mājā, lai ar šo iekārtu iepazīstinātu Eiropu. Tomass Mors stāsta, ka viņš nācis ar Gitlodeju satiksmē sekošā kārtā. Pa to laiku, kamēr viņš bijis Hollandē viņš satīcis savu veco paziņu Peteri Dzilsu, kāda nepazīstamā parādībā, tas ir Rafaels Gitlodejs, kas atstāsta ko viņš pieredzējis. Rafaels Gitlodejs nav nekas cits ka Tomass Mors, kurš Gitlodeja personā izteic savus paša, Tomasa Mora, uzskatus. Še Tomasa Mora ražojumam ir ta pati forma, kuru senak bija lietojis Platons, kas arī medza likt savus filozofiskus uzskatus izteikt sarunās kādai citai izdomatai personai. Šis Rafaels Gitlodejs iesak savu stāstu ar kapitāliskas iekārtas kritiku un ar viņa redzētās iekārtas pretstadijumu. Šis ievads gramatā ir tik raksturīgs, ka no viņa var nemties pamacību mūsu laiku ekonomisti. "Atklāti sakot, dārgais Mor, pēc maniem ieskatiem, nav ko šaubīties, ka tur, kur valda privatīpašums kur nauda cilvēkiem ir visa meraukla, ir grūti un gandrīz neiespējami, lai sabiedrība plauktu un būtu pārvaldībā taisnība... Cik daudz gudraki un dzilaki, ka man šķiet ir, ir utopistu ierīko-

jumi, kur ar nedaudz likumu palīdzību viss tiek parvārdīts tik labi, un katrs darbs tiek atalgots pēc nopelna un katrs cilvēks dzīvo greznumā un tomēr neviens nedabon vairāk ka otrs. Salīdzini ar to citas tautas, kuras nemitīgi fabricē jaunus likumus un kurām tomēr nekad nav labu likumu, tautas, kur katrs ledomājās, ka tas ko viņš ieguvis, iztāsa viņa īpašumu un kur tomēr ikdienas izdodamie neskaitāmie likumi nespēj nodrošināt katram, ka viņš varēs iegūt īpašumu vaj paturēt to. Šie slikkie likumi nu izpaušās daudzas prāvās, kuras katru dienu rodās un nebeidzās. Pardomādams to es atradu ka Platonam ir taisnība, un nebrinos par to, ka viņš nevēlās dot likumus tautām, kuras atraida īpašuma kopību. Šis pratinieks saprata, ka vienīgais ceļš uz sabiedrības labklājību ir visu cilvēku saimnieciska vienlīdzība, un ta, pēc manām domām, nav domājama tur kur katram ir sava manta uz privatīpašuma tiesībām; jo tur kur katrs, aiz dažādiem iebildumiem, sekdamies it ka ar tiesībām, var sakrāt tik, cik spēj, - tur visa bagātība nedaudzu rokās, un pārējai masai atliek tikai trūkums un ciešanas... Tapēc es esmu dziļi parliecināts, ka vienlīdzība un taisnība mantu izdalīšana un pāreja labklājība nav iespējama, kamēr nebūs atcelts privatīpašums; kamēr tas pastāv nabadzības smagums un nelaime būs cilvēces vairākuma un pie tam labako cilvēku liktenī. Pēc tam Gitlodejs aprāda, ka ar dažādiem likumiem var mazināt nabadzību, bet milzīgo starpību starp nabagiem un bagatniekiem ar tādiem līdzekļiem vien nevar iznīcināt. Ar tāda veida likumiem ir iespējams līdz zināmai pakapei atvieglināt, mazināt nekārtības valstī un sabiedrībā, līdzīgi tam ka neizarstējams slimnieks, ja to labi kopj, var dzīvot kādu laiku, bet par viņa pilnīgu izveseļošanos nav ko domāt. Pēc šiem Gitlodeja vārdiem pats Tomass Mors ceļ Utopijā iebildumu pret Gitlodeju. Ja būšot privatīpašums atcelts, tad cilvēki būšot slinki un nebūšot kārtības. Man nemaz nesāc brīnumus, taviuzskati,

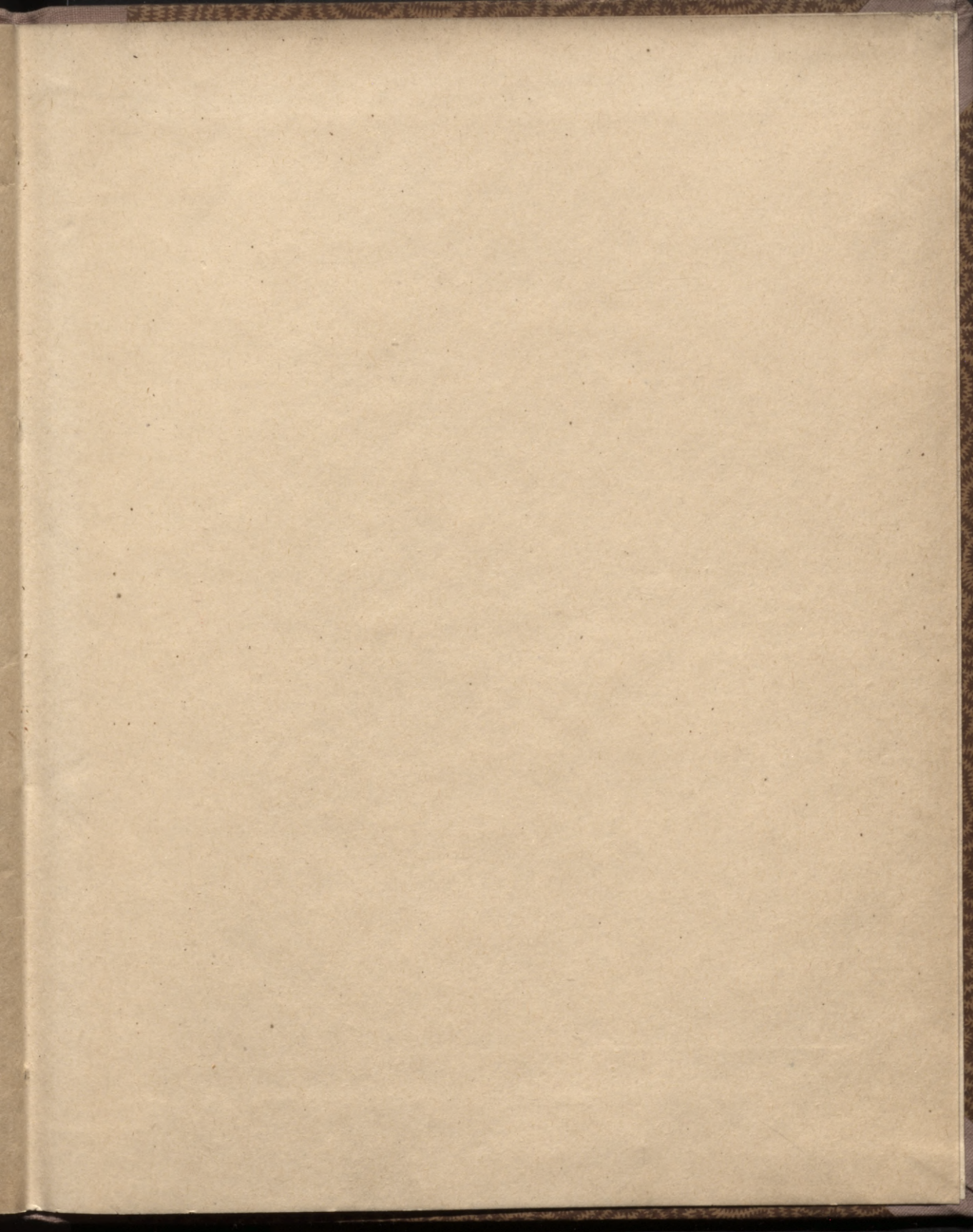
Rotas komandēers man uzdevis savākt biografiskas ziņas par Atsevišķas rotas karavīriem un vākt materiālus rotas vēstures sastādīšanai, kuru nodomats izdot sevišķa grāmata. Izpildot šo uzdevumu, lūdzu Tevi pērsūtīt man zemāk minētas ziņas vēlākais līdz 15. dec., lai būtu iespējams līdz rotas gada svētkiem 19. un 20. dec. tas galīgi sakārtot.

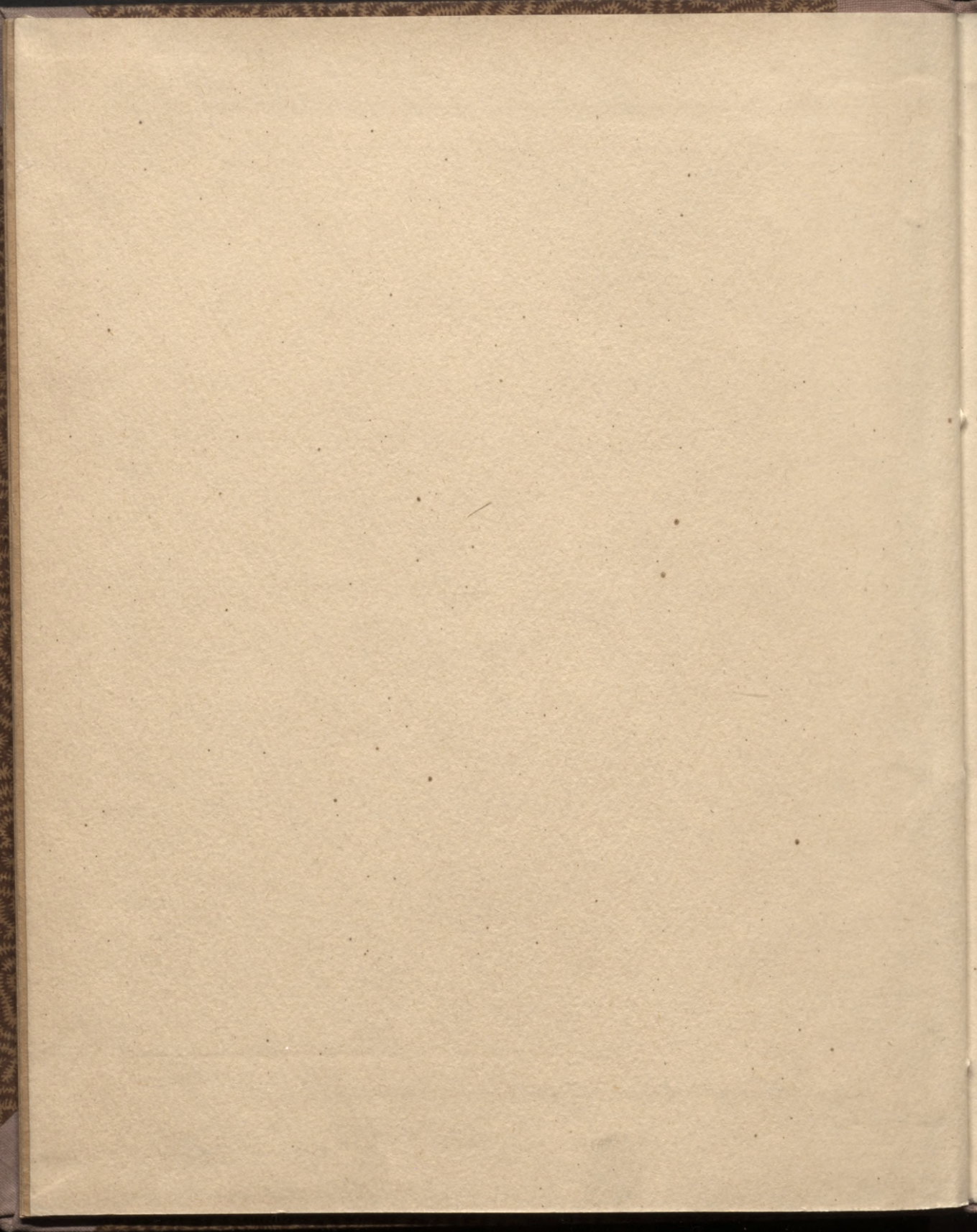
Mana adrese: Aleksandra bulvārī 6 dz. 3a, jeb darbdeenas no 9-3 Dziescelu Virsvaldē Gogoļa eelā 3 istaba №251., tel.: Rīga I N214.

1. Vārds, uzvārds, kad un kur dzimis.
2. Vecaku saheedriskais stāvoklis, nodarbošanas.
3. Ar ko nodarbojās preekš eestāšanas armijā.
4. Kad eestājees armijā un kad Asevišķā rotā.
5. Kādus amatus izpildījis rotā (vada kom., nodaļas kom., lozmetejeeks un t. t.)
6. Turpmakā deenesta gaita armijā vaj valsts eestādēs (rotā, peedališanas kaujās, komandejumi, sevišķi uzdevumi, pāreešana uz citam armijas daļām jeb valsts eestādēm, kad demobilizets vaj kāda armijas daļā tagad atrodas, paaugstinajumi, apbalvojumi.)
7. Tagadeja nodarbošanas un adrese.
8. Gimetne.
9. Atminas par Latvijas dibinašanas pirmajām deenām (preekš eestāšanas rotā). Atsevišķas epizodes, noverojumi, peedzīvojumi.
10. Atminas par rotas laikeem.

Pee p. 9 un 10. Būtu vēlams, ka rotas karavīri, kas toreiz atradās gan piilsētas, gan uz laukeem, uzrakstītu savas atminas par šo laiku notikumeem, eespaideem, un noverojumeem, aprakstot atsevišķas epizodes, vaj sastādot garakus apcerējumus. Tapat būtu vēlami apraksti par dzīvi rotā, par eespaideem, notikumeem, par atsevišķeem izcilus momenteem un t. t. Rakstītajeem atļauta brīva vaļa, sastādīt savus apcerejumus pēc vēlēšanas un pēc saveem indīvideleem usskateem. Ka visai vērtīgs materiāls uzskatami dašadi uznēmumi (fotografijas). tadē lūdzu tādus pēc eespējas pērsūtīt, vaj uzrādīt avotus.

9 XII 21

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0309057151